

## עם תום השנה

(סקירה על מצב הענף בבית-זרע)

סימני-חולי מיוחדים, הבהמות אוכלות עד... עד שנופלות מתות. אפשר אמנם לגלות את הקדחת בראשיתה ע"י מדידת החום יום-יום (לכל 300 הבהמות שבעדרנו!) ולהיעזר בוריקות לגבי אלה שחומן עלה, אולם מובן מאליו ש"מיבצע" כזה לא יתכן כלל בתנאי העבודה בענף בימינו; והתוצאה — אבדן בהמות בכל גל של התפרצות הקדחת והפסדי ממון קשים.

לכאורה היה סיכוי סביר להגדלת עדר החול-בות בתשכ"ה: היו לנו בתחילת השנה 56 מבכירי רות הרות וכן קנינו מהחוף 20 פרות הרות; צפויה היתה איפוא הגדלת עדר הפרות ב-76 ראש, אולם למודים אנו מהניסיון שרק לעתים רחוקות מתגשמת התכנית בהתאם למצופה, והנה דו"ח קצר על השתלשלות העניינים בהמשך השנה: 4 פרות מהקנויות לא המליטו בתשכ"ה, 49 פרות יצאו את העדר בגלל סיבות שונות, 4 פרות מתו, 5 עגלות הרות נמכרו לאיראן ועוד 5 עגלות הרות נמכרו מטעמי בירור, ובסיכומה של התנועה הזו בעדר יוצא שעדר החולבות גדל ב-8 פרות בלבד.

מדאיגים אותנו, בחתירתנו להגדלת עדר הפרות, שיעורי היציאה הגדולים של פרות מהעדר הקיים. שתיים הן הסיבות העיקריות לתקלה זו: אי-התעברות ומחלות עטין. בשנה שעברה יצאו 16 פרות, מתוך ה-48, בגלל אי התעברות ו-20 — בגלל דלקות בעטינים. בקשר עם הפחת מחמת אי-התעברות יש להביא בחשבון את תנאי האקלים הקשים השוררים בעמק הירדן, המחמירים באופן מיוחד את בעיית ההתעברות. כידוע, נאלצים אנו לרכז את ההמלטות לחדשי הסתיו והחורף, הואיל ולמדנו מהניסיון שהמלטות אביב וקיץ מטילות על הפרות את המאמץ של הנבט החלב בעונת החום הקשה, מאמץ שאין בכוחן לשאתו, והתוצאה — פחיתה בתנובה ופגיעה בבריאות הבהמות. כתוצאה ממצב זה, אין מוריעים באיזור שלנו את הפרות בתקופת השנה של אוגוסט — תחילת דצמבר: ואם קורה

אם נקבל את ההנחה שעמידה במקום אחד כמוה כירידה, הרי הרפת שלנו נמצאה בתשכ"ה בסימן ירידה. מספר הפרות בממוצע שנתי אמנם עלה מ-179 ל-187, אבל תנובת החלב הכללית פחתה במקצת — מ-962 אלף בתשכ"ד ל-946 אלף ליטרים בתשכ"ה. ממילא יובן שגם התנובה הממוצעת לפרה בשנה קטנה מ-5375 בשנה שעבר רה ל-5058 בתשכ"ה. על סיבת הירידה בתנובה, ידובר בהמשך הדברים.

כידוע, המגמה היא אצלנו (כבשאר המשקים הקיבוציים) להגדיל ככל האפשר את עדר הפרות ולצמצם במידת-מה את ענף המרבק (להפסיק רכישת עגלים מהחוף); ואמנם גדל מספר העגלות בתשכ"ה בממוצע שנתי עד ל-202, לעומת 162 עגלות בתשכ"ד. כתוצאה מזה תורגש הגדרת עדר הפרות בשנה הבאה בעיקר (בתשכ"ו). במרבק, פחת המספר הממוצע של עגלים בתשכ"ה עד ל-145, לעומת 212 בתשכ"ד. מבחינה כלכלית, פירושם של השינויים הנ"ל — הגדלת ההשקעה באינוואנטאר החי וצמיצים המחזור וההכנסות.

לצערי עלי לציין שבתשכ"ה נגרמו לנו אבידות ניכרות בשגר. נולדו 107 עגלות ו-96 עגלים, אבל 17 המלטות נסתיימו במות הוולד. יש סברה שצרת ההמלטות הקשות שכיחה באופן מיוחד בגזע השחור-לבן ברחבי העולם כולו, וכנראה שגם אנו בארצנו נפגעים קשות עקב פגם זה. אולם הפחת בשגר לא תם ונשלם במקרי התמותה בשעת הלידה והפסדנו עוד 5 עגלות ו-15 עגלים בתקופת היינקות שלהם ואחרי הגמילה. הסיבה העיקרית למקרי מוות אלה היתה הפעם קדחת-הקרצית. זו לנו פעם שנייה שהננו מתנסים בצרת הקדחת: גם בשנה שעברה "ייבאנו" למשק שלנו שפע של קרציות עם הקש שקנינו בגליל, ולא הועילו כל הריסוסים. הצרה היא בכך שאין באפשרותנו לגלות בעוד מועד את היחלות (היתקפות במחלה) הבהמות בקדחת, כיון שבתחילת המחלה, אין מתבלטים

סדים (בתנובת החלב ובפרות) הנגרמים מחמת ביצוע החליבה על ידי צוות של טירונים. יתכן שבשנת תשכ"ו יתקן המצב הואיל ונתגבש סוף סוף צוות חולבים יציב ומנוסה יותר בעבודה.

אזכיר עוד את השינויים והשיפורים במבנים שנעשו עד עתה, ואת אלה שיושלמו בשנה זו. את ביתן החליבה, שהיה מותאם בעבר ל-4 עמדות מכל צד, הפכנו לביתן עם 6 עמדות בכל צד; תיקון זה בוצע בהשקעות לא גדולות והודות לכך הוחש קצב החליבה ב-20% בערך, אם כי לא הוקטן מספר הפרות שהיה מוטל על כל חולב. אנו עומדים עוד לתקן את חצר ההמתנה, וכן להוסיף מיתקן לחלוקת המזון המרוכז במכון החליבה. התחלנו כבר בהקמת מבנה חדש לעגלים עם ריצפת-חריצים, ולא יהיה עוד צורך לרפד בקש. הוזכר כבר לעיל שאת הקש אנו קונים מהחוץ והוא גם מהווה סכנה לבריאות העדר בגלל „תוספת“ הקרציות שבו. מתהלכת דעה שהזבל הנוזלי יוכל למלא בהצלחה את מקום הזבל הרגיל (עם קש); אם אמנם יתאשרו דבר רים אלה, נצייד בריצפות-חריצים גם את סככות העגלות והמבכירות. בהן אין באפשרותנו כיום לשמור על מירבץ יבש מחמת היוקר של חומרי הריפוד. נימוק נוסף להתקנת רצפות-החריצים — עודפי הזבל האורגאני שאין להם שימוש במשק ובאין דורשים לו מהתוך (כפי שזה היה בעבר).

לסיכום: בשנה זו צפויות כ-250 המלטות ויש לראות בכך אפשרויות רבות בכיוון הגדלת העדר, הגדלת התנובה, והרחבת ענף המרבק. כדי למנוע אכזבות, יש לפקוח עין על כל תגור-מים, שהשפעתם רבה לגבי גורל הענף בשנה הקרובה. כרגע, אנו שרויים בדאגה בדבר השחת, שטרם הצטיידנו בה כדי מינימום הכרחי, ומן ההכרח הוא לא לאחר את המועד. מוסדות המשק מצווים להזדרז ולסייע בידינו לסלק את כל התקלות העוללות לחבל במימשק תקין של הענף ובהצלחתו בשנה הקרובה.

משח

בית-זרע, נובמבר 1965

שהפרה לא נתעברה עד סוף עונת ההזרעות, והיא גם ירדה בתנובתה היומית, הרי נגזר דינה להימכר לבשר, מחמת עקרות כביכול, אם כי יתכן שבטיפול נוסף אפשר היה להפרותה.

קשה יותר היא צרת מחלת העטינים, הגורמת להפסד של כמויות גדולות של חלב ובמקרים לא מעטים — גם לאבדן הפרות.

אזכיר עוד שני גורמים, שהשפעתם גדולה על רמת התנובה של העדר, והם — מספוא טוב וחולבים קבועים, בעלי יידע מספיק בביצוע עבודה זו. עלי לציין שבחורף העבר לא נהנו פרותינו ממספוא משובח, כשעיקרו היה תחמיץ מטיב גרוע. בתחילת שנת תשכ"ה הסתמנה עליה ניכרת בתנובה (לעומת השנה הקודמת), אולם היא נפסקה בחודשי החורף מחמת טיבו הירוד של המספוא הגס.

בדרך כלל, עלי לציין בצער את הקשיים בהספקת המספוא הגס לעדר: שטחי המספוא הולכים וצרים, צוות עובדי המספוא — אף הוא מצומצם ואינו מספיק לנצל ביעילות את אפשרויות ייצור המספוא הקיימות עדיין במשקנו, וממילא אנו נאלצים להקטין את מנת המספוא הגס ולהיזקק לשחת קנויה מהחוץ, שטיבה הוא, על הרוי, בינוני או אף למטה מזה. אם אמנם נשקוד על הגדלת העדר בשנים הבאות הרי יהיה זה הכרחי לשריין שטחים נרחבים יותר לגידולי מספוא וכן לחזק את צוות עובדי המספוא. אחרת ילך ויורע תפריט המזון, שהינו כבר עכשיו בלתי מאוזן בצורה חמורה מבחינת היחס שבין המספוא הגס למזון המרוכז. יעידו על כך סיכומי המזונות לשנת תשכ"ה, לפיהם יוצא שהמספוא הגס סיפק בס"ה 466 אלף יחידות, כשהתצרוכת הכללית הסתכמה ב-1.5 מיליון יחידות מזון בקירוב.

ועכשיו בשאלת החליבה: בשנת תשכ"ה, רובו של צוות החולבים היה חדש לגמרי, ואין פלא שהענף צריך היה לשאת ב„שכר-לימוד“ גבוה למדי. אין צורך להרבות בדברים על ההפ-